

Egyházi beszéd.¹

Néhémiás II. r. 17-ik vers.

Mint az eltikkadt vándor a kietlen pusztaságban, a nap égető hevétől gyötörtetve, sovároghva várja a sejtett forrás-kút feltalálását s midőn reábukkan, lelkét, szívet kimondhatatlan édes öröm, gyönyör járja át és nem tud betelni az üdítő ital édes cseppjeivel: ily gyönyör, ily öröm lelkesít ma minket k. afiai! midőn e díszes új orgonánkat az Ur szent templomában a maga helyén beállítva látjuk, s halljuk annak szívet-lelket nemesítő kedves zengését, melynek édes zenéjével nem tudunk betelni . . .

A mit évek hosszú során át oly nagy lelkifájdalommal nélkülöztünk, a mi után oly lángolón epekedtünk: a nagy Isten segedelmével felépült, rendeltetése helyén áll s már kedves zenéje mellett dicsőítettük is a nagy Istent, a mi szerető édes Atyánkat, kinek egeiből száll alá minden tökéletes ajándék.

Csoda-é, ha egyházunk minden egyes tagját az öröm szent érzése hatja át? Csoda-é, ha ünnepet szentelünk e mai napon a seregek Urának és Istenének, ki — kihozott a szolgaságnak, a veszedelemnek földjéről . . . Csoda-é, ha lelkesült örömmel összesereglettünk, e hamvaiból felépült magyar Sionba, mint egy zászlós tábor, hogy az Ur szent hajlékának ez újabb *díszét*, kedves orgonánkat felszenteljük s átadjuk a közhasználatnak, hogy ne csak minket, hanem utódainkat is, még századok múlva is — lelkesítsen s vallásos szent érzésekkel felemeljen az Isten-ség magaslatáig.

Oh kedves afiai! ha elgondoljuk a rettenetes csapást, mely évekkel ezelőtt egyházunkat érte, s látjuk most, nem csak templomunkat, hanem új orgonánkat is *hamvaiból újra születni*:

¹ Orgona szenteléskor.

nem csoda, hogy annyi keserv és fájdalom után: az öröm édes gyönyöre ringatja szívünket . . .

Haj! mert volt idő, midőn a kétségbeesés árjain siránkozunk a megrémült tanítványokkal: *Uram tarts meg minket, mert elveszünk!*

Mint egykor Diánna fényes temploma Herosztratus gonosz lelkülete következtében, lángok martalékaivá lettek a mi templomunk és minden egyházi épületeink is . . . Harangjaink elolvadoztak, orgonánk megsemmisült, az Ur szolgálói hajlék és kenyér nélkül maradtak! . . . A husvét ünnepe, nem a feltámadás, hanem a halál, a megsemmisülés ígéit hirdette nekünk, nem az öröm, hanem a gyász, a keserűség ünnepe volt reánk nézve.

Az 1873-ik év husvétja sötét betűkkel lesz feljegyezve egyházunk történetében, mely még a késő utódokat is könnyekre fogja fakasztani.

Oh a ki látta ez elesüggedt népet ama gyásznapokban a keserűség árjától elboritva, vajjon hitte-é, hogy még derülhet reája egy oly boldog, oly örvendetes nap, mint ez a mai?

De a hol legnagyobb a csapás, ott legközelebb van Isten a maga segedelmével. Eljöttek mi hozzánk is *az ő angyalai* . . . a közel s távolból résztvevő szívvel és nemcsak részt vettek fájdalmainkból, hanem áldozatkészségükkel megsegítettek, hogy legalább az Úr szent hajlékát felépíthessük, hogy újra hallhassuk abban a mi megváltónk biztató szózatát: *mit félték, kicsinykítették!*

És elküldötte az Ur a maga prófétáját, hogy midőn minden lélek elesüggedett — ő esüggedetlenül álljon s a még füstölgő szent romok mellett az urvacsorát osztva, reá mutasson a düledékekre a Néhémiás szavaival: *Ti magatok látjátok, mely nagy nyavalyában vagyunk, mert Jeruzsálem elpusztult és annak kapui tüzzel megemésztettek; jertek építsük meg Jeruzsálem kőfalait, hogy ne legyünk ezután gyalázatosak.*

És e buzdító szavakra beteljesedtünk szentlélekkel, szentlelkesséssel, mint az első keresztények, kikről írva van, hogy *szívök és lelkök egy vala*. Mi is egyek lettünk: egy érzés, egy gondolat, egy czél, egy akarat vezetett mindnyájunkat: *hogy felépíthessük* Isten segedelmével mindazokat, melyek a pusztító tűz martalékaivá lettek.

És úgy lőn, a mint akartuk! . . . mert a mely nép igaz hittel összetart a jóban, azt a pokol hatalma se tudja megsemmisíteni! . . . Az ily népnek előbb-utóbb diadalmaskodni kell minden veszélyen! Azért örvendezünk mi ma, azért szentelünk örömmünnepet, mert ez az új orgona is, a mi igaz hitünkről teszen tanubizonyságot.

Hogy örömmünnepünk tanulságos is legyen, vizsgáljuk meg:

1-szor: *Minő körülmények között mondotta Néhémiás próféta a felolvasott ígéket:*

2-szor: *Ez ígék lelkiértelme mit tesz?*

3-szor: *Mikép lesz megszentelve új orgonánk?*

Röviden szölok, figyelmezzetek!

I.

A koronás dalnok Dávid, a hatalmas király, kit ellenségei rettegtek, nagygyá és hatalmassá tette Zsidóországot. De nemcsak arra volt gondja, hogy ellenségein diadalmat vegyen s birodalmában törvényt és jólétet biztosítson, hanem legfőbb törekvése volt, hogy utóda az egy igaz Isten dicsőségéhez méltó templomot építhessen. Jól tudta a böles király: *a templom az a nevelő intézet, mely Isten imádásra, a törvények tiszteletére és embertársaink becsülésére megtanít, melyek nélkül társadalom fenn nem állhat . . .* Ezért egész életének egyik legfőbb törekvése volt, hogy mentől több kincset halmozhasson össze királyi kincstárában, hogy utóda, az óhajtott templomot méltóképpen felépíthesse. És úgy lőn! Salamon, kit méltán nevez bölesnek a nagy világ, ifjúi lelkesedésének egész odaadásával hozzá kezdett a nagy építkezéshez. Jeruzsálem felett a Sion hegyén felépült az egy igaz Isten dicsőségére a fényes templom mesés szépséggel és gazdagsággal. És e naptól fogva — e templom lőn egész Zsidóországnak öröme, büszkesége.

Szent rajongással vitte a legszegényebb is fillérét az Ur oltárára, hogy azt még gazdagabbá tehesse. Azon csüngött egész nemzet szive-lelke egész odaadásával. Ott imádkoztak, ott áldoztak, azt felkeresni volt legnagyobb vágyuk és örömük. Meg is látszott rajtok, mert a mig hivek voltak Istenhez: jólét, fény, hatalom és dicsőség vette körül századokon keresztül; de mihelyt eltávoztak Istentől, az Isten is eltávozott tőlük. Jaj annak a népnek, mely önmagában meghasonlik, mert az elpusztul! . . .

Az *egyenetlenség* így hozott veszedelmet Izraelre is. Eljött az ellenség rettenetes hatalmával, feldulta a várost, hogy kő kövön nem maradt. A nemzet büszkeségét, a fényes templomot, tüzzel megenéztette. Drága kincseit elhordta. Ifjait, öregeit legyilkolta, rabszjra füzte. Síralom és jajkiáltás hangzott fel az egész országban. Az Ur prófétája, Jeremiás; tehetetlenségében a düledékek felett sirt és könnyei lefolyának az ő arczatján.

De letelt a rabság ideje. A vész ismét összehozta a nemzetet, egyesek lettek, de a hajdani dicsőségek csak romjai valának. Ekkor egy ifjú próféta jelenik meg közöttük — Néhémiás, a lánglelkű szónok, és reámutat a düledékekre és a kétségbeesett népet e szavakkal rázza fel tehetetlenségükből: *Ti magatok látjátok, mely nagy nyavalyában vagyunk, mert Jeruzsálem elpusztult és annak kapui tüzzel megégettetek, jertek építsük meg Jeruzsálem köfalait, hogy ne legyünk ezután gyalázatosak . . .* És a nép e lelkesült szavakra új bizalomra ébred, a csüggedés helyett kitartó munkával hozzá kezd az építkezéshez és azt végrehajtja.

Ki az közületek kedves hiveim, ki az elmondott szavakban saját magunkra rá ne ösmerne? Nem minékünk is legfőbb örömünk, büszkeségünk volt e magyar Sion hegyén, az őseink által épített Istenháza? . . . Nem ide sereglettünk-é valahányszor öröm, vagy fájdalom zajongott kebelünkben? Nem úgy néztük-é mindnyájan a templomot: *mint Istennek házát és a menyország-
nak kapuját?* Nem igyekeztünk-é annak diszét, fényét fentartani? És nem jött-é el mihozzánk is *a gonosz ellenség*, hogy a *mi lelki Jeruzsálemünk kapuit tüzzel megemészsze?* Nem igyekezett-é minket is az Isten templomától megfosztani, hogy *ezáltal a tudatlanság és hitetlenség rabszjaira fűzhessen?* Nem volt-é mi közöttünk is rémület, jajkiáltás a vész pillanatában? Nem voltak-é miközöttünk is tehetetlen, elesüggedt, kétségbeesett Jérémiások, kik csak siránkozni tudtak? . . .

De hála az isteni gondviselésnek, ha voltak ilyenek, nem hiányoztak a lánglelkű Néhémiások is, kiket a csapás le nem vert, kishitűekké nem tett, kik Istenbe vetett erős hittel e szent falak düledékeire mutatva, az elesüggedteknek hangosan hirdették: *Ti magatok láthatjátok, mely nagy nyavalyában vagyunk, mert Jeruzsálem elpusztult és annak kapui tüzzel megemész-*

tettek; jertek építsük meg Jeruzsálem kőfalait, hogy ne legyünk ezután gyalázatosak.

És ez ihletett szavak letörölték a keserűség könnyeit, elnémitották a gyermekes siránkozást, elűzték a kishitűséget és felbátorítva, megerősítve, egy szívvel, lélekkel hozzákezdettünk a mi lelki Jeruzsálemünk megépítéséhez és iné, már azt az örömet is megérhettük, hogy ezzel a művészi diszes orgonával, a mi legfőbb büszkeségünket, a jó Isten házát felékesíthettük...

De lássuk már beszédem

II-ik

részében a *felolvasott igének lelkiértelmét is, mely felhangzott mind annyiszor, valahányszor a polgári, társadalmi és vallási téren a vész pusztító tüze dühöngött.*

Ha magyar nemzetünk történelmének vésznapjait olvasom, hányszor hallom a lánglelkű Néhémiások buzdító szavait felhangzani?

Midőn a tatár és mongol esordák vad hordái Magyarországot tejjel-mézzel folyó téreit és hegyeit egy bús temetővé tették; midőn a virágzó falvak és városok bús düledékei füstölögtek s a legyilkolt honfiak ezereinek temetetlen tetemei felett az erdők vadállatai és a ragadozó madarak lakmároztak s az életben maradottak barlang-üregekbe vonulva gyökerekkel kényszerültek táplálni vázzá aszott testüket: a nagy király, IV. Béla, Magyarország második megalapítójának szózata, nem úgy hangzott-é fel a vész idején: „Ti magatok látjátok, mely nagy nyavalyába vagyunk, mert Jeruzsálem elpusztult és annak kapui tüzzel megemésztettek, jertek építsük fel Jeruzsálem falait, hogy ne legyünk ezután gyalázatosak“...

Hát ama rettenetes aratás után, mely Magyarország szinét-javát egy nap alatt letarolta s az ifjú királyt is hullámsírba temette s a nemzet gyermekeinek százezreit rabszjira fűzte, hát a *mohácsi* rettenetes vész után a böles Verbőczy törvény alkotása, melyben Magyarország alkotmányának dönthetetlen szikla alapját letette s annak fenmaradását jövő évezredekre biztosította: nem a Néhémiás szózata volt-é a nemzethez?...

Aztán a magyar Makkabeusok, Bethlenek, Bocskaiak, Rákócziak szabadságharczai; a Nagy Pálok, Széchenyiek, Deák és Kossuth lánglelkű szónoklatai: nem a Néhémiás szavait hír-

dezték-e? *Ti magatok látjátok mely nagy nyavalyába vagyunk: jertek építsük fel Jeruzsálem falait, hogy ne legyünk ezután gyalázatosak . . .*

Ez igék *lelkiértelme* esendül meg a költők dalaiban:

„Leszsz még ünnep egyszer a világon!“

„Még jönni fog, még jönni kell

Egy jobb kor!“

„Talpra magyar, hiv a haza!“

„Mutasd meg a világnak,

Hogy még erőd szilárd,

Hogy ezredes fokodnak

Uj ezredév nem árt!“

és a többi! . . .

De én mindezekről nem akarok e jelen alkalommal részletesen szólni; elhallgatom, hogy ugyanez igéket hirdették Jézus és az apostolok, midőn ama lelki Jeruzsálemet felépítették; ez igéket hangoztatták Luther, Kálvin és Dávid Ferencz, midőn az elpusztult társadalomnak *új lelket adtak szellemükkel!* hanem szólok arról, a mi minket most közelebbről érdekel, lelki templomunkról, mert midőn az Isten házát megépítettük — arról a templomról sem szabad megfeledkeznünk: *avagy nem tudjátok-é, hogy mi mindnyájan az Istennek templomai vagyunk!* . . .

Igen, keresztény testvéreim! Mi az Isten templomai vagyunk: egyetemesen és személyenként is.

Egyetemesen alkotjuk azt az óriási diszes templomot, *melynek fundamentuma az Ur Jézus Krisztus* s melyet *keresztény anyaszentegyháznak* neveznek. Mi tehát e nagy templomnak egy-egy élőköve vagyunk.

Minő nagy gyalázat lenne reánk nézve, ha mi e szent épületnek díszére nem válnánk, ha mint faragatlan kövek méltatlanul foglalnánk helyet abban!

Templomok, Istennek templomai vagyunk személyenként és külön-külön; de csak úgy, ha megőriztük lényünknek ártatlanságát s azt a Jézus szelleme hatja át.

Minő gyalázat reánk nézve, ha belvilágunk templomát — a bűn tanyájává törpítettük le, ha az indulatok és szenvedélyek tűzei lelki Jeruzsálemünk kapuit elégették . . . a hit erős falait

ledöntötték s annak düledékeiben a hitetlenség, gonoszság és szeretetlenség ütött tanyát örök maradásra . . .

Serkeny fel te a ki aluszol! Kelj fel a halálnak álmából, hozzád szól Néhémiás szózata: Ti magatok látjátok, mely nagy nyavalyában vagyunk, mert Jeruzsálem elpusztult és annak kapui tüzzel megemésztettek, jertek építsük fel Jeruzsálem köfalait, hogy ne legyünk ezután gyalázatosak.

És már

III.

saját belvilágunk és társadalmunk templomának felépítésével lesz felszentelve a mi kedves orgonánk is.

Belvilágunk és társadalmunk temploma akkor lesz igazán felépítve, ha mindkettő hasonló lesz egy művészi építési orgonához.

A társadalmat egyesek alkotják s az egyesek belvilágának templom alkotásával, a társadalom temploma is felépül. Felépül pedig, ha miként ez újon épített orgona díszé templomunknak, mi is igyekszünk egyen-egyen diszei lenni a társadalomnak, melybe az isteni gondviselés helyezett, hogy *községünk*, társadalmunk is disze legyen ama nagy társadalomnak, melynek neve: emberiség.

Új orgonánk többféle változatokból áll. A mi kis társadalmunk is *sokféle sorsu, állapotu* egyénekből van összealkotva; de úgy lesz valódiilag felépítve a mi személyi és társadalmi templomunk, ha miként orgonánk több változatai egy édes összhanggá olvadnak össze, a mi soktagú társadalmunk is *egygyé olvad* minden szépben, jóban és igazban . . .

Szóval: felszentelve lesz örömünk főtárgya, kedves orgonánk, ha magunkat és társadalmunkat az Isten élő templomaivá szenteljük.

Ha minket az egy igaz Isten iránti lángoló szeretet vonz e szent helyre; ha itt a külvilág behatásai nem érdekelnek; ha itt a mennyecikkel való szövetségünket időről-időre igyekszünk megújítani; ha itt kételkedés nélkül láthatjuk, hitünk szemeivel, ama Jákobi lajtorját, mely az eget a földdel összeköti; ha egyek leszünk a hitben, reményben és szeretetben; ha élünk többé nem mi, hanem az Ur Jézus szelleme él bennünk: akkor mi és társadalmunk az Istennek élő templomaivá lettünk és megszentelve vagyunk örömünk főtárgya, kedves új orgonánkkal együtt.

Valahányszor tehát ez orgona kedves hangjait halljátok, mindannyiszor a vallásosság igaz érzése a hit szárnyain emeljen fel az igaz Istenhez, hogy a bánatba merült vigasztalást, az erőtlen új erőt, az üldözött menedéket nyerhessen általa.

Valahányszor látjátok ez új orgona kisebb-nagyobb sípjait, emlékezzetek meg mindannyiszor, hogy ha bár a jó Isten egyiket nagygyá, a másikat kicsinynyé; az egyiket gazdaggá, a másikat szegénynyé alkotta is: *mind az Isten gyermekei vagyunk* s együttesen, életünk különböző változataival összhangzatosan kell a nagy Istent dicsőítenünk!

Valahányszor e művészi díszes orgona szép hangját halljátok, mindannyiszor emlékezzetek meg, hogy kétszeresen imádkozik az, a ki énekkel dicsőíti a seregek Urát és Istenét! . . . és ne legyen senki közöttetek sem férfi, sem nő, a ki a nagy Istent énekszóval is ne dicsőítené! . . .

És valahányszor kebletek templomát a kishitőség, a hitetlenség, a testi szenvedélyek tüzei összehamvasztanak, mindannyiszor új orgonánk szívnemesítő hangjai emlékeztessenek Néhémiás próféta szavaira: *Ti magatok látjátok, mely nagy nyavalyában vagyunk, mert Jeruzsálem elpusztult és annak kapui tüzzel megemésztettek; jertek építsük meg Jeruzsálem köfalait, hogy ne legyünk ezután gyalázatosak.*

Amen.

1885.

RÉDIGER GÉZA.

Lőfi Áron ünnepéye.¹

I.

I m a.

Örök Isten! ki ugyanaz vagy, a ki voltál és ugyanaz léssz örökkön örökké változás nélkül. Teremtői hatalmad és bölcseséged e világ megalkotásában, szereteted és áldott gondviselésed a megtartás folytonosságában nyilvánul. A kutató szellem, melyet te adtál, a magasság és mélység vizsgálásában elmerül. Bármily hosszúra nyuljék is egyes ember élete, a munka, melyet végzett, a természeti jelenségek, melyeket látott, az események és változások, melyek életében előfordultak, azon meggyőződésre juttatták, hogy minden munkássága és annak eredménye vagy megsemmisül, vagy mások váltják fel; de te változatlanul maradsz ugyanaz, a ki voltál, és ugyanaz léssz örökkön örökké.

Gondviselő Isten! Áldott emlékü szülőim házánál vettem elsőbbsen ajkaimra szent és nagy neved gyermeki félelemmel, de igaz bizalommal. — Ifju korom viszontagságos, de emlékeiben sok gyönyörűséggel lefolyt napjai után, válságos időben vettem fel a Krisztus terhét, mely könnyü vala ötven év lefolyása alatt.

Két ember öltön keresztül a közel mult százév utolsó három negyedén engedted meg, hogy lássam a folytonos nagy és csuda eseményeket, melyek szeretett hazánkon, nemzetünkön s szent vallásunkon építve és rombolva áthuzódtak. Hazánk és nemzetünk válságos eseményein könnyeket hullattam, mint Marius Karthago romjain. — Mert láttam a nép jogért és szent szabadságért vérrel öntözött szent földjén jobbainkat elhullani,

¹ Bőlonben, 1903. jul. 5-én.